

भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ लाई संशोधन गर्न बनेको विधेयक

प्रस्तावना: भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ लाई संशोधन गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

सङ्घीय संसदले यो ऐन बनाएको छ ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यो ऐनको नाम “भ्रष्टाचार निवारण (पहिलो संशोधन) ऐन, २०८०” रहेको छ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा २ मा संशोधन: भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ (यस पछि “मूल ऐन” भनिएको) को दफा २ को—

(१) खण्ड (क) मा रहेका “परिच्छेद-२” भन्ने शब्दहरू पछि “वा परिच्छेद २क.” भन्ने शब्दहरू थपिएका छन्।

(२) खण्ड (छ) पछि देहायका खण्ड (ज), (झ), (ञ) र (ट) थपिएका छन्—

“(ज) “स्वार्थको द्वन्द्व” भन्नाले कसैले राष्ट्रसेवकको हैसियतमा कुनै कार्य सम्पादन वा निर्णय गर्दा निजको निजी हित, सरोकार वा चासो जोडिई स्वार्थ बाझिएको अवस्था सम्झनु पर्छ र सो शब्दले निजको पेशागत वा व्यावसायिक वा त्यससँग सम्बन्धित संस्थागत हितसँग हुने निजी स्वार्थको द्वन्द्वलाई समेत जनाउँछ।

तर बृहत्तर सार्वजनिक हितको उद्देश्यले कुनै कार्य सम्पादन वा निर्णय गर्दा निजको निजी हित, पेशागत वा व्यावसायिक हितसमेत जोडिएको रहेछ भने त्यस्तो अवस्थालाई स्वार्थको द्वन्द्व मानिने छैन।

(झ) “अनुचित प्रभाव” भन्नाले कुनै राष्ट्रसेवकले निजी हित, सरोकार, स्वार्थ वा चासो पूरा गराउन आफ्नो मातहतमा वा प्रभावमा रहेको राष्ट्रसेवकलाई पार्ने वा पार्न सक्ने प्रभाव सम्झनुपर्छ।

- (ज) “निजी हित” भन्नाले सार्वजनिक हित बाहेकको हित सम्झनुपर्छ र सो शब्दले राष्ट्रसेवक वा निजको पारिवारिक, पेशागत वा व्यावसायिक हितसमेत जनाउँछ।
- (ट) “परिवार” भन्नाले सार्वजनिक पदाधिकारीको पति, पत्नी, बाबु, आमा, छोरा, छोरी, दाजु, भाइ, दिदी, बहिनी, नाति, नातिनी, बाजे, ठुलोबाबु, काका, फुपू, मामा, ससुरा, जेठान, साला, साली र त्यस्ता नाताका व्यक्तिको पति वा पत्नी तथा निजका छोरा, छोरी सम्झनुपर्छ।”
३. मूल ऐनको दफा ८ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा ८ को उपदफा (१) को खण्ड (ज) पछि देहायको खण्ड (ट) थपिएको छ—
- “(ट) आफ्नो पद तथा अधिकारको अनुचित प्रयोग गरी निजी हित, सरोकार वा स्वार्थ पूरा गर्ने वा व्यक्ति वा संस्थालाई लाभ हुने गरी निर्णय लिने वा निर्णय लिन दुरुत्साहन दिने वा अनुचित प्रभाव पार्ने ।”
४. मूल ऐनको दफा १७ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा १७ मा रहेका “नेपाल सरकार” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, स्थानीय तह” भन्ने शब्दहरू र सोही दफामा रहेका “निजी प्रयोगमा लगाएमा” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “निजी हित वा स्वार्थ पूर्तिको लागि प्रयोग गरे वा गराएमा” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
५. मूल ऐनको दफा २१ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा २१ मा रहेका “यस परिच्छेदमा” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “यस परिच्छेद वा परिच्छेद २क. मा” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।
६. मूल ऐनको दफा २३ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा २३ मा रहेका “यस परिच्छेद” भन्ने शब्दहरू पछि “वा परिच्छेद २क.” भन्ने शब्दहरू थपिएका छन्।
७. मूल ऐनको दफा २४ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा २४ मा रहेका “यस परिच्छेद” भन्ने शब्दहरू पछि “वा परिच्छेद २क.” भन्ने शब्दहरू थपिएका छन्।

८. मूल ऐनमा परिच्छेद २क. थपः मूल ऐनको दफा २४ पछि देहायको परिच्छेद २क. थपिएको छ—

“परिच्छेद २क.

स्वार्थको द्वन्द्वसम्बन्धी भ्रष्टाचारको कसूर र सजाय सम्बन्धी व्यवस्था

२४क. स्वार्थको द्वन्द्वबाट प्रभावित भई काम गर्ने वा गराउनेलाई सजायः (१) कुनै राष्ट्रसेवकले स्वार्थको द्वन्द्व रहेको अवस्थामा आफू वा अन्य कुनै व्यक्तिलाई लाभ हुने वा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, स्थानीय तह वा सार्वजनिक संस्थालाई हानि-नोक्सानी हुने काम गरे वा गराएमा तीन वर्षसम्म कैद वा तीसहजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा दुवै सजाय हुनेछ।

(२) कुनै राष्ट्रसेवकले स्वार्थको द्वन्द्व रहेको अवस्थामा आफ्नो मातहतका राष्ट्रसेवकलाई प्रचलित कानूनबमोजिम तोकिएको जिम्मेवारीको काम गर्न वा नगर्न अनुचित प्रभाव पारेमा वा बाधा पुऱ्याएमा वा दबाव दिएमा त्यस्तो राष्ट्रसेवकलाई एक वर्षसम्म कैद वा दश हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा दुवै सजाय हुनेछ।

२४ख. निर्णय गर्न पन्छिने राष्ट्रसेवकलाई सजायः कुनै राष्ट्रसेवकले पदीय जिम्मेवारी अन्तर्गतको निर्णय गर्नुपर्ने विषयमा आफ्नो वा अन्य कसैको निजी स्वार्थ रहेको जानीजानी नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तह वा सार्वजनिक संस्थालाई हानि-नोक्सानी हुने वा आफू वा अन्य कसैलाई लाभ हुने गरी निर्णय गर्न पन्छिएमा बिगो असुल गरी बिगो बमोजिम जरिवाना हुनेछ।

२४ग. अधिकारक्षेत्र नभएको विषयमा निर्णय गर्नेलाई सजायः (१) राष्ट्रसेवकले प्रचलित कानूनबमोजिम आफ्नो अधिकारक्षेत्र नभएको विषयमा आफ्नो वा अन्य कसैको फाइदा वा स्वार्थ पूर्ति गर्नको लागि निर्णय गरेमा तीन महिनासम्म कैद वा तीनहजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा दुवै सजाय हुनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम भएको निर्णय स्वतः रद्द हुनेछ।

२४घ. अनुदान लिने वा सिफारिस गर्ने राष्ट्रसेवकलाई हुने सजायः (१) कुनै राष्ट्रसेवकले नेपाल सरकारले स्वीकृत गरेको परियोजनाको लागि बाहेक

स्वार्थको द्वन्द्व हुने गरी कुनै विदेशी संस्थाबाट अनुदानको लागि अनुरोध गरेमा, अनुदान लिएमा वा सोको लागि सिफारिस गरेमा वा आफू सम्बद्ध कुनै परियोजनामा स्वार्थ रहेको कुनै व्यक्तिबाट अनुदान लिएमा छ महिनासम्म कैद वा अनुदान बराबरको रकम जरिवाना वा दुवै सजाय हुनेछ ।

(२) कुनै राष्ट्रसेवकले नेपाल सरकारले स्वीकृत गरेको परियोजनाको लागि बाहेक स्वार्थको द्वन्द्व हुने गरी कुनै स्वदेशी व्यक्ति वा संस्थाबाट अनुदानको लागि अनुरोध गरेमा, अनुदान लिएमा वा सोको लागि सिफारिस गरेमा वा आफू सम्बद्ध कुनै परियोजनामा स्वार्थ रहेका कुनै व्यक्तिबाट अनुदान लिएमा त्यस्तो अनुदान लिने र दिने दुवैलाई छ महिनासम्म कैद वा अनुदान बराबरको रकम जरिवाना वा दुवै सजाय हुनेछ ।

(३) उपदफा (१) र उपदफा (२) बमोजिम लिएदिएको अनुदान रकम जफत हुनेछ ।

२४ड. प्रायोजित भ्रमण गर्नेलाई सजाय: कुनै राष्ट्रसेवकले आफू पदमा बहाल रहँदा अधिकारप्राप्त अधिकारी वा निकायको पूर्व स्वीकृति नलिई कुनै स्वदेशी वा विदेशी व्यक्ति, संस्था, निकाय वा विदेशी सरकारले जुनसुकै किसिमबाट आयोजना गरेको भ्रमण गरेमा वा त्यस्तो भ्रमणमा जुनसुकै किसिमले सहभागी भएमा भ्रमण गर्दा भएको खर्च र सो बराबरको थप रकम जरिवाना हुनेछ ।

२४च. अन्यत्रबाट तलब स्वीकार गर्नेलाई सजाय: कुनै राष्ट्रसेवकले कानून बमोजिम लिन पाउने तलब, भत्ता बाहेक अधिकार प्राप्त निकाय वा अधिकारीको लिखित स्वीकृति नलिई अन्य कुनै संस्था वा निकायबाट कुनै प्रकारको तलब, भत्ता वा अन्य कुनै सम्मान स्वरूपको रकम स्वीकार गरेमा त्यस्तो तलब, भत्ता बराबरको रकम जरिवाना हुनेछ र निजले त्यस्तो तलब, भत्ता लिइसकेको रहेछ भने सो बराबरको थप रकम समेत जरिवाना हुनेछ ।

२४छ. सम्भावित लाभ हुने गरी निर्णय गर्नेलाई हुने सजाय: कुनै राष्ट्रसेवकले आफ्नो कर्तव्य पालनको सिलसिलामा तत्काल वा भविष्यमा आफू वा अन्य कसैलाई

सम्भावित लाभ वा फाइदा हुने गरी निर्णय गरे वा गराएमा त्यस्तो निर्णय गर्ने गराउने दुवैलाई छ महिनासम्म कैद वा पाँचहजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा दुवै सजाय हुनेछ।

२४ज. मान, सम्मान, उपाधि, विभूषण वा पुरस्कार लिनेलाई सजाय: कुनै राष्ट्रसेवकले प्रचलित कानून बमोजिमको प्रकृत्या पूरा नगरी विदेशी सरकारबाट प्रदान गरिने कुनै मान, सम्मान, उपाधि, विभूषण वा पुरस्कार स्वीकार वा ग्रहण गरेमा पच्चीस हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना हुनेछ।

तर कानून बमोजिम मनोनयन भई वा अख्तियारवालाको स्वीकृति लिई विदेशी विश्वविद्यालयमा अध्ययन गरेका राष्ट्रसेवकले त्यस्तो विश्वविद्यालयबाट कुनै मान, सम्मान, उपाधि, विभूषण वा पुरस्कार प्राप्त गर्न यस दफाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन।

२४झ. पदीय गोपनीयता कायम नगर्नेलाई सजाय: (१) पदमा बहाल रहेको वा अवकाश प्राप्त गरिसकेको कुनै राष्ट्रसेवकले प्रचलित कानूनबमोजिम गोप्य राख्नुपर्ने सूचना वा जानकारी कानूनबमोजिम वा कार्य सम्पादनको सिलसिलामा प्रयोग गरेकोमा बाहेक त्यस्तो सूचना वा जानकारी आफ्नो वा कसैको स्वार्थ पूर्तिको लागि कसैलाई दिएमा वा प्रकट गरेमा वा कुनै व्यक्ति, संस्था वा समूहलाई लाभ हुने वा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, स्थानीय तह वा सार्वजनिक संस्थालाई हानि हुने गरी त्यस्तो सूचना वा जानकारी दिएमा छ महिनासम्म कैद वा पाँचहजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा दुवै सजाय हुनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कार्य अन्य प्रचलित कानून बमोजिम पनि कसूर मानिने रहेछ भने त्यस्तो कानूनबमोजिम समेत मुद्दा चलाउन सकिनेछ।”

९. मूल ऐनको दफा ५० मा संशोधन: मूल ऐनको दफा ५० को—

(१) उपदफा (१) पछि देहायका उपदफा (१क), (१ख), र (१ग) थपिएका छन्—

“(१क) यो ऐन प्रारम्भ भएपछि देहायका पदाधिकारीले उपदफा (१) मा उल्लेख भएको अतिरिक्त निजहरू जुनसुकै कारणले त्यस्तो पदबाट अलग भएको तीस दिनभित्र आफ्नो तथा आफ्नो परिवारको सम्पत्तिको स्रोत वा निस्सा सहितको अद्यावधिक विवरण प्रचलित कानून बमोजिम आफू कार्यरत सार्वजनिक संस्थामा पेस गरी निज आफैले सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ—

- (क) राष्ट्रपति,
- (ख) उपराष्ट्रपति,
- (ग) प्रधानमन्त्री,
- (घ) प्रधानन्यायाधीश,
- (ङ) प्रतिनिधि सभाका सभामुख, राष्ट्रिय सभाका अध्यक्ष,
- (च) प्रदेश प्रमुख,
- (छ) नेपाल सरकारका मन्त्री, प्रदेश सरकारका मुख्यमन्त्री,
- (ज) नेपाल सरकारका राज्य मन्त्री, राष्ट्रिय योजना आयोगका उपाध्यक्ष, सर्वोच्च अदालतका न्यायाधीश, संवैधानिक निकायका प्रमुख, न्यायपरिषद्का सदस्य, महान्यायाधिवक्ता, प्रदेश सभाका सभामुख,
- (झ) नेपाल सरकारका सहायक मन्त्री, संघीय संसदका सदस्य, उच्च अदालतका मुख्य न्यायाधीश, प्रदेश सरकारका मन्त्री, प्रदेश सभाका उपसभामुख, प्रदेश सरकारका राज्यमन्त्री, काठमाडौँ महानगरपालिकाका प्रमुख, संविधानसभाका सदस्य, नेपाल सरकारका मुख्य सचिव, प्रधान सेनापति,
- (ञ) प्रदेश सरकारका सहायक मन्त्री, प्रदेश सभाका सदस्य, महानगरपालिकाका प्रमुख (काठमाडौँ महानगरपालिका बाहेक), जिल्ला समन्वय समितिका प्रमुख,
- (ट) संवैधानिक निकायका पदाधिकारी, राष्ट्रिय योजना आयोगका सदस्य, संघीय संसदका महासचिव, सर्वोच्च अदालतका मुख्य रजिष्ट्रार, नेपाल राष्ट्र बैंकका गभर्नर,

- (ठ) नेपाल सरकारका सचिव एवं राजपत्राङ्कित विशिष्ट श्रेणीका अधिकृत, नेपाली राजदूत, रथी, प्रहरी महानिरीक्षक, सशस्त्र प्रहरी महानिरीक्षक, मुख्य अनुसन्धान निर्देशक (राष्ट्रिय अनुसन्धान विभाग), उपमहानगरपालिका प्रमुख, काठमाण्डौ महानगरपालिका उपप्रमुख,
- (ड) उच्च अदालतका न्यायाधीश, मुख्य न्यायाधिवक्ता,
- (ढ) प्रदेश लोकसेवा आयोगका अध्यक्ष, नगरपालिकाका प्रमुख, उपरथी, प्रहरी अतिरिक्त महानिरीक्षक, सशस्त्र प्रहरी अतिरिक्त महानिरीक्षक, राष्ट्रिय अनुसन्धान विभागका अतिरिक्त मुख्य अनुसन्धान निर्देशक, प्रदेश लोकसेवा आयोगका सदस्य,
- (ण) महानगर उपप्रमुख (काठमाडौं महानगरपालिका बाहेक), जिल्ला समन्वय समितिका उपप्रमुख, गाउँपालिका अध्यक्ष, उपमहानगरपालिकाका उपप्रमुख, नगरपालिकाका उपप्रमुख, नेपाल सरकारका सहसचिव एवं राजपत्राङ्कित प्रथम श्रेणी वा सोसरहको अधिकृत, जिल्ला न्यायाधीश, प्रमुख जिल्ला अधिकारी (राजपत्राङ्कित प्रथम श्रेणी)
- (त) नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकेको पदाधिकारी।

(१ख) उपदफा (१क) बमोजिम सार्वजनिक गरेको सम्पत्ति विवरणमा सार्वजनिक पद धारण गरेको व्यक्तिले सबै सम्पत्तिको विवरण नखुलाएको वा वास्तविक भएको भन्दा बढी देखाएको रहेछ भने सो सम्बन्धमा जुनसुकै नेपाली नागरिकले अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगमा उजुर गर्न सक्नेछ र कुनै कैफियत देखिएमा सोही बमोजिम आयोगले अनुसन्धान र तहकिकात गर्न सक्नेछ।

(१ग) उपदफा (१ख) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यस दफा बमोजिम न्यायाधीशको सम्पत्ति विवरण न्याय परिषद्मा बुझाउनु पर्नेछ र सो सम्बन्धी अन्य कारबाही न्याय परिषद्ले गर्नेछ।”

- (२) उपदफा (२) मा रहेका “उपदफा (१)” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “उपदफा (१) वा उपदफा (१क)” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।
- (३) उपदफा (४) को प्रारम्भमा “उपदफा (१क) बमोजिमका पदाधिकारीको बाहेक” भन्ने शब्दहरू थपिएका छन्।
- (४) उपदफा (४) पछि देहायको उपदफा (५) थपिएको छ:-

“(५) उपदफा (१क) को प्रयोजनको लागि कुनै राष्ट्रसेवक एकपटक सार्वजनिक पदबाट अवकाश भएपछि पुनः अर्को सार्वजनिक पद धारण गरेको रहेछ भने पछिल्लो पटक सार्वजनिक पद धारण गरेको सार्वजनिक पदलाई आधार लिनु पर्नेछ।”